

Tài chính công

Trong thực tiễn đời sống xã hội, quỹ công là tổng số các nguồn lực tài chính được tập trung vào Nhà nước và Nhà nước sử dụng nó để thực hiện các sứ mệnh xã hội của mình. Việc hình thành và sử dụng các quỹ công chính là quá trình Nhà nước tham gia phân phối các nguồn tài chính thông qua các hoạt động thu, chi bằng tiền, đó là biểu hiện bên ngoài của tài chính công. Các quỹ công là biểu hiện nội dung vật chất của tài chính công. Như vậy, tài chính công được coi là công cụ tập trung nguồn lực để bảo đảm duy trì sự tồn tại, hoạt động của bộ máy nhà nước và là công cụ trong quản lý kinh tế vĩ mô. Ngày nay, tài chính công đóng vai trò là “đầu tàu” kéo nền kinh tế quốc gia phát triển.

18 Những "cạm bẫy" đối với nền tài chính công

Xây dựng nền tài chính công vững mạnh là yêu cầu tất yếu đối với sự phát triển của mỗi quốc gia. Nhưng để xây dựng thành công thì bất cứ nền kinh tế nào cũng phải đối mặt với nhiều thách thức.

22 Sử dụng ODA có hiệu quả góp phần hạn chế nợ công

Kinh nghiệm phát triển của các quốc gia cho thấy, dựa trên việc tăng cường và sử dụng nguồn tiết kiệm trong nước là chủ yếu, đồng thời hạn chế tối đa sự lệ thuộc vào vay nợ nước ngoài thường đạt được kết quả phát triển tốt đẹp và bền vững.

32 Ngân sách công cho bầu cử Tổng thống Mỹ: Có cũng như không

Bầu cử tổng thống là hoạt động chính trị quan trọng và sôi nổi của nước Mỹ. Để bảo đảm sự công bằng cho các ứng cử viên, Quốc hội Mỹ đã ban hành luật cho phép sử dụng ngân sách liên bang để tranh cử. Thế nhưng, các ứng cử viên tổng thống ngày càng thờ ơ với nguồn kinh phí này...

I. TÀI CHÍNH CÔNG - CÔNG CỤ CỦA NHÀ NƯỚC

Tài chính công là sự tổng hợp các mối quan hệ kinh tế _ Ảnh minh họa

Tổng hợp các mối quan hệ kinh tế

Tài chính là phạm trù kinh tế, phản ánh các quan hệ phân phối của cải xã hội dưới hình thức giá trị. Việc sản xuất hàng hóa và tiền tệ là nhân tố mang tính khách quan, có ý nghĩa quyết định sự ra đời, tồn tại và phát triển của tài chính. Trong đó, Nhà nước là nhân tố quan trọng, có ý nghĩa định hướng, tạo hành lang pháp lý và điều tiết sự phát triển của tài chính.

Hệ thống tài chính

Đây được coi là tổng thể các hoạt động tài chính trong các lĩnh vực khác nhau của nền kinh tế quốc dân, song nó có quan hệ hữu cơ với nhau trong việc hình thành và sử dụng các quỹ tiền tệ ở các chủ thể kinh tế - xã hội. Hệ thống tài chính hiện nay bao gồm:

- Tài chính công: Ngân sách nhà nước và các quỹ ngoài ngân sách;
- Tài chính doanh nghiệp;
- Thị trường tài chính: Thị trường tiền tệ và vốn;
- Tài chính quốc tế;
- Tài chính hộ gia đình, cá nhân;

- Tài chính các tổ chức xã hội;
- Tài chính trung gian: Tín dụng, bảo hiểm.

Tác động tới mọi chủ thể trong xã hội

Tài chính công là nghiên cứu việc các cấp chính quyền cung cấp cho xã hội những dịch vụ công và việc họ tìm kiếm các nguồn lực tài chính để trả cho những dịch vụ này. Các hoạt động thu và chi bằng tiền của Nhà nước, phản ánh các mối quan hệ kinh tế dưới hình thức giá trị trong quá trình hình thành và sử dụng các quỹ tiền tệ của Nhà nước, nhằm thực hiện các chức năng vốn có của Nhà nước đối với xã hội. Tài chính công phục vụ và thực hiện chức năng của Nhà nước, do đó hoạt động của tài chính công rất đa dạng, liên quan đến mọi lĩnh vực kinh tế- xã hội và tác động đến mọi chủ thể trong xã hội.

Một số đặc điểm

Tính chủ thể của tài chính công

Nhà nước là chủ thể duy nhất quyết định việc sử dụng các quỹ công, đặc biệt là ngân

sách nhà nước, luôn luôn gắn liền với bộ máy nhà nước, nhằm duy trì sự tồn tại và phát huy hiệu lực của bộ máy nhà nước, cũng như thực hiện các nhiệm vụ đã được hoạch định, nhằm bảo đảm thực hiện có kết quả nhất các nhiệm vụ đó.

Nguồn thu nhập của tài chính công

Nếu xét về nội dung vật chất, tài chính công gồm các quỹ công, đó là 1 lượng nhất định các nguồn tài chính của toàn xã hội, được tập trung vào các quỹ công hình thành thu nhập của tài chính công, trong đó, ngân sách nhà nước là quỹ tiền tệ tập trung nhất. Thu nhập của tài chính công có thể hình thành từ nhiều nguồn khác nhau cả trong và ngoài nước. Ngoài ra, thu nhập của tài chính công cũng hình thành từ nhiều lĩnh vực hoạt động khác nhau như trong sản xuất, lưu thông và phân phối.

Thu nhập của tài chính công cũng được hình thành bằng nhiều hình thức và phương pháp khác nhau, có bắt buộc và tự nguyện, hoàn trả và không hoàn trả, ngang giá và không ngang giá... nhưng, nét đặc trưng nhất là luôn gắn liền với quyền lực chính trị của Nhà nước, thể hiện tính cưỡng chế bằng hệ thống luật lệ do Nhà nước quy định và mang tính không hoàn trả.

Tính hiệu quả của chi tiêu tài chính công

Chi tiêu tài chính công (chi tiêu công) là việc phân phối và sử dụng các quỹ công, gồm quỹ ngân sách nhà nước và các quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách. Chi tiêu công không phải là những chi tiêu gắn liền trực tiếp với các hoạt động sản xuất kinh doanh ở các đơn vị cơ sở mà là những chi tiêu gắn liền với việc thực hiện các chức năng của Nhà nước, có nghĩa là gắn liền với việc đáp ứng các nhu cầu chung, có tính chất toàn xã hội ở tầng vĩ mô. Mặc dù hiệu quả chi tiêu của tài chính công trên những khía cạnh cụ thể vẫn có thể đánh giá bằng các chỉ tiêu định lượng như vay nợ và một số vấn đề xã hội khác... nhưng xét tổng thể, hiệu quả đó được xem xét ở tầm vĩ mô.

Thông thường, việc đánh giá hiệu quả chi tiêu công dựa vào 2 yếu tố: Kết quả đạt được và chi phí bỏ ra. Trong đó, kết quả bao gồm: Hiệu quả kinh tế và xã hội; kết quả trực tiếp và kết quả gián tiếp.

Phạm vi hoạt động rộng

Do gắn liền với bộ máy nhà nước, phục vụ việc thực hiện các chức năng của Nhà nước và vai trò quản lý vĩ mô của Nhà nước đối với toàn bộ nền kinh tế, nên phạm vi ảnh hưởng của tài chính công rất rộng rãi. Do đó, tài chính công có thể tác động tới các hoạt động khác nhau của mọi lĩnh vực kinh tế - xã hội.

Thông qua quá trình phân phối các nguồn tài chính, tài chính công có khả năng động viên, tập trung 1 phần nguồn tài chính quốc gia vào các quỹ công từ mọi lĩnh vực hoạt động, từ mọi chủ thể kinh tế xã hội, đồng thời bằng việc sử dụng các quỹ công, tài chính công có khả năng tác động tới mọi lĩnh vực hoạt động kinh tế - xã hội, đạt tới những mục tiêu đã định.

Cơ cấu của tài chính công

Gắn với chủ thể là Nhà nước, các quỹ tiền tệ thuộc tài chính công có đặc điểm là việc tạo lập và sử dụng chúng luôn gắn liền với quyền lực về kinh tế và chính trị của Nhà nước. Các chức năng của Nhà nước được thực hiện thông qua các bộ phận cấu thành của bộ máy nhà nước theo 1 cơ cấu tổ chức thích hợp với từng thời kỳ lịch sử của sự phát triển xã hội. Xét về mặt cơ cấu, tài chính công được xem là 1 hệ thống bao gồm nhiều bộ phận hợp thành:

- Ngân sách nhà nước;
- Tín dụng nhà nước;
- Các quỹ tài chính ngoài ngân sách nhà nước;
- Tài chính các cơ quan nhà nước;
- Tài chính các đơn vị sự nghiệp nhà nước.

Tín dụng nhà nước

Bao gồm cả hoạt động đi vay và hoạt động cho vay của Nhà nước. Tín dụng nhà nước thường được sử dụng để hỗ trợ ngân sách nhà nước trong các trường hợp cần thiết. Thông qua hình thức tín dụng, Nhà nước có thể động viên các nguồn tài chính tạm thời, nhàn rỗi của các pháp nhân và thể nhân trong xã hội, nhằm đáp ứng nhu cầu tạm thời của các cấp chính quyền nhà nước trong việc thực hiện phát triển kinh tế - xã hội, chủ yếu là thông qua việc cấp vốn thực hiện các chương trình cho vay dài hạn.

II. CÔNG CỤ QUẢN LÝ NỀN KINH TẾ VĨ MÔ

Trái phiếu chính phủ là hình thức huy động nguồn tài chính để đáp ứng cho các nhu cầu chi tiêu, được Nhà nước dự tính cho từng thời kỳ phát triển. Ảnh: TL

Tài chính và tài chính công

Tài chính thể hiện sự vận động của vốn tiền tệ diễn ra ở mọi chủ thể trong xã hội. Tài chính công là sự vận động của vốn tiền tệ gắn với chủ thể là Nhà nước. Cụ thể, tài chính công thuộc sở hữu Nhà nước, gắn liền với quyền lực chính trị của đất nước. Trong đó, Nhà nước quyết định nội dung cơ cấu mức độ các khoản thu chi, cung cấp hàng hoá, dịch vụ công...

Duy trì sự tồn tại của bộ máy nhà nước

Để duy trì bộ máy nhà nước hoạt động tốt, cần phải có nguồn tài chính bảo đảm các nhu cầu chi tiêu. Các nhu cầu chi tiêu được đáp ứng bởi tài chính công, đặc biệt là ngân sách nhà nước, thể hiện qua các khía cạnh sau:

- Khai thác, động viên và tập trung các nguồn tài chính để đáp ứng đầy đủ, kịp thời cho các nhu cầu chi tiêu, được nhà nước dự tính cho từng thời kỳ phát triển. Các nguồn

tài chính này có thể được động viên ở trong và ngoài nước, hoặc từ mọi lĩnh vực hoạt động, mọi thành phần kinh tế, dưới nhiều hình thức khác nhau, có bắt buộc và tự nguyện...

- Phân phối các nguồn tài chính đã tập trung trong các quỹ công cho các nhu cầu chi tiêu của Nhà nước theo những quan hệ tỷ lệ hợp lý, nhằm vừa bảo đảm duy trì sự tồn tại và tăng cường sức mạnh của bộ máy nhà nước, đồng thời bảo đảm thực hiện các chức năng kinh tế - xã hội của Nhà nước đối với các lĩnh vực khác nhau của nền kinh tế.

- Kiểm tra, giám sát để bảo đảm các nguồn tài chính đã phân phối được sử dụng 1 cách hợp lý, tiết kiệm và có hiệu quả nhất, đáp ứng tốt nhất các yêu cầu của quản lý nhà nước và phát triển kinh tế - xã hội.

Thực hiện các mục tiêu kinh tế vĩ mô

Trong nền kinh tế thị trường hiện đại, tài chính công có vai trò quan trọng trong việc

thực hiện các mục tiêu của kinh tế vĩ mô, thúc đẩy kinh tế phát triển, tăng trưởng kinh tế và nâng cao hiệu quả các hoạt động kinh tế - xã hội. Thông qua công cụ thuế với các mức thuế suất khác nhau và ưu đãi về thuế, tài chính công có vai trò định hướng đầu tư, điều chỉnh cơ cấu nền kinh tế theo các định hướng phát triển của Nhà nước cả về cơ cấu ngành và cơ cấu vùng, lãnh thổ. Ngoài ra, thông qua hoạt động phân phối các quỹ công, đặc biệt là quỹ ngân sách nhà nước, có thể xây dựng kết cấu hạ tầng, đầu tư vào các ngành then chốt, các công trình mũi nhọn, hình thành các doanh nghiệp nhà nước hỗ trợ tài chính cho các doanh nghiệp cần nâng đỡ, khuyến khích.

Mặt khác, tài chính công tạo điều kiện thuận lợi cho phát triển sản xuất kinh doanh, góp phần hình thành và hoàn thiện kết cấu sản xuất, cơ cấu kinh tế - xã hội, bảo đảm tỷ lệ cân đối của nền kinh tế, thúc đẩy kinh tế tăng trưởng.

Thực hiện công bằng xã hội

Thông qua việc sử dụng các công cụ thu, chi của tài chính công để điều chỉnh thu nhập giữa các tầng lớp dân cư, giảm bớt những bất hợp lý trong phân phối, bảo đảm công bằng trong phân phối và góp phần giải quyết những vấn đề xã hội, đáp ứng các mục tiêu xã hội của kinh tế vĩ mô.

Thông thường, trong việc thực hiện công bằng xã hội, tài chính công được sử dụng để tác động theo 2 hướng: Giảm bớt các thu nhập cao và nâng đỡ các thu nhập thấp, nhằm rút ngắn khoảng cách thu nhập giữa các tầng lớp dân cư.

Ngoài ra, tài chính công có vai trò rất quan trọng trong việc giải quyết các vấn đề xã hội theo mục tiêu xã hội của kinh tế vĩ mô, thể hiện qua các hoạt động chi tiêu - sử dụng các quỹ công. Trong thực tiễn, các quỹ tiền tệ này được sử dụng để tài trợ cho phát triển các dịch vụ công cộng như văn hóa, giáo dục, y tế, đặc biệt là dịch vụ nhà ở, chính sách dân số và kế hoạch hóa gia đình, những người nghèo, người thất nghiệp; hỗ trợ tài chính cho việc thực hiện các biện pháp phòng chống các tệ nạn xã hội...

Ổn định kinh tế vĩ mô

Sự phát triển ổn định của 1 nền kinh tế được đánh giá trên nhiều tiêu chí như: Bảo đảm tốc độ tăng trưởng kinh tế hợp lý và bền vững; duy trì việc sử dụng lao động ở tỷ lệ cao; thực hiện cân đối cán cân thanh toán quốc tế; hạn chế sự tăng giá đột ngột, kiềm chế lạm phát ở mức hợp lý...

Thông thường, để ổn định sự phát triển của nền kinh tế, chính phủ các nước đều sử dụng các biện pháp của tài chính công như tạo lập các quỹ dự trữ về hàng hóa và tài chính, nhằm để phòng và ứng phó với những biến động của thị trường; tạo lập quỹ bình ổn giá; tạo lập và sử dụng quỹ quốc gia hỗ trợ việc làm.

Thông qua việc sử dụng các công cụ thu, chi của tài chính công để điều chỉnh thu nhập giữa các tầng lớp dân cư _ Ảnh minh họa

Hoạt động tài chính không chỉ chịu sự chi phối bởi bản thân hoạt động của con người chịu trách nhiệm tổ chức các hoạt động tài chính mà còn chịu sự chi phối của môi trường kinh tế - xã hội khách quan mà nền tài chính đang tồn tại và vận động. Chính vì vậy, trong quản lý tài chính nói chung và quản lý tài chính công nói riêng, để đạt tới các mục tiêu đã định, cần phải tác động vào môi trường kinh tế - xã hội khách quan, mặt khác phải tác động vào các hoạt động của con người đang chịu trách nhiệm tổ chức các hoạt động tài chính để điều khiển các hoạt động này phù hợp với những yêu cầu khách quan của sự phát triển kinh tế - xã hội.

Một số phương pháp quản lý

Phương pháp tổ chức

Trong quản lý tài chính công, các chủ thể quản lý có thể sử dụng nhiều phương pháp quản lý và nhiều công cụ quản lý khác nhau. Trong đó, phương pháp tổ chức được sử dụng để thực hiện ý đồ của chủ thể quản lý trong việc bố trí, sắp xếp các hoạt động của tài chính công theo những khuôn mẫu đã định và thiết lập bộ máy quản lý phù hợp với những hoạt động đó.

Phương pháp hành chính

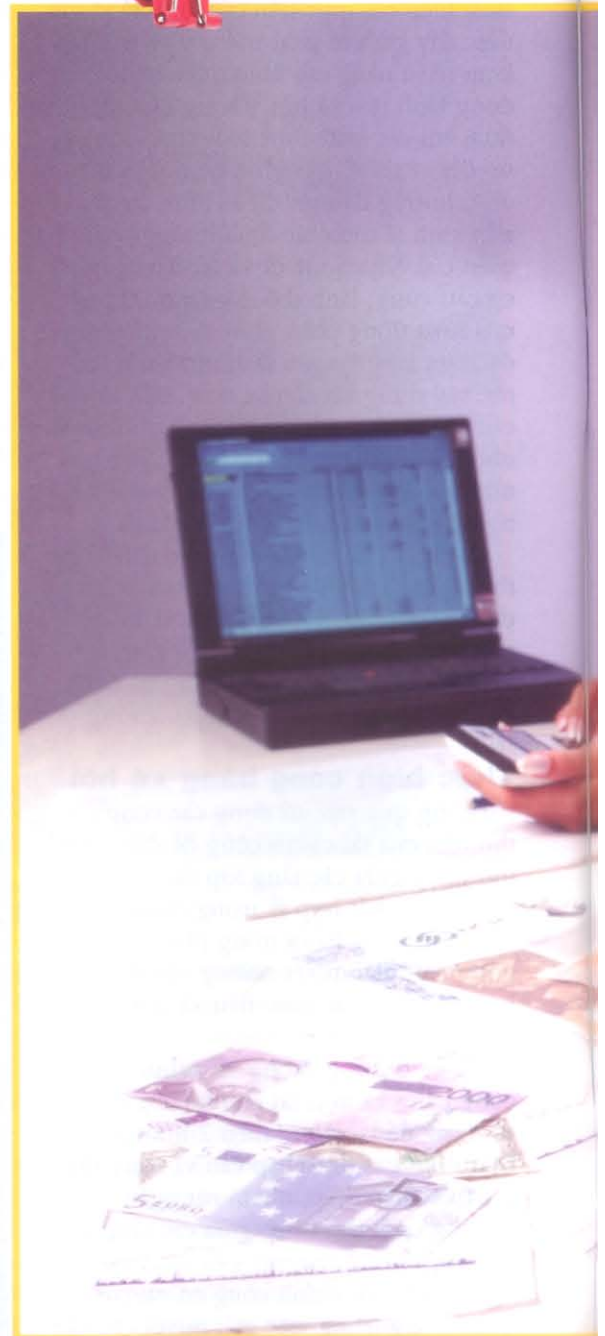
Đây là phương pháp được sử dụng khi các chủ thể quản lý tài chính công đòi hỏi phải được các khách thể quản lý tuân thủ 1 cách vô điều kiện. Đó là khi các chủ thể quản lý ra các mệnh lệnh hành chính.

Phương pháp kinh tế

Phương pháp này được sử dụng thông qua việc dùng lợi ích vật chất để kích thích tính tích cực của các khách thể quản lý, trực tiếp tác động tới các tổ chức và cá nhân đang thực thi các hoạt động tài chính công.

Công cụ quản lý tài chính công

Trong quản lý tài chính công, có nhiều phương pháp quản lý, có thể dựa vào chính sách, cơ chế quản lý tài chính, các chế độ quản lý tài chính, kế toán thống kê và các định mức... Cùng với pháp luật, hàng loạt công cụ phổ biến khác được sử dụng trong quản lý tài

Quản lý con người với quản lý hoạt động tài chính công - Ảnh minh họa

chính công như các đòn bẩy kinh tế, tài chính; kiểm tra, thanh tra, giám sát; các tiêu chí đánh giá hiệu quả quản lý tài chính công...

Trong thực tiễn, mỗi công cụ có những đặc điểm khác nhau được sử dụng theo các cách khác nhau, cùng 1 mục tiêu chung là thúc đẩy, nâng cao hiệu quả hoạt động tài chính công.

là đặc điểm quan trọng nhất của quản lý tài chính

Quản lý tài chính công thực chất là quản lý các quỹ công, quản lý các hoạt động tạo lập (thu) và sử dụng (chi) các quỹ công, do vậy, sự kết hợp chặt chẽ giữa việc quản lý con người với quản lý hoạt động tài chính là đặc điểm quan trọng nhất của quản lý tài chính công.

Một số chú ý

Do đặc điểm của hoạt động tài chính công gắn liền với quyền lực của Nhà nước, nên trong quản lý phải đặc biệt chú trọng tới các phương pháp công cụ mang tính quyền uy, mệnh lệnh để bảo đảm tính tập trung, thống nhất. Nội dung vật chất của tài chính công là các nguồn tài chính thuộc quỹ công. Các nguồn tài chính đó có thể tồn tại dưới dạng tiền tệ hoặc tài sản. Xét về mặt lý thuyết, sự vận động của các nguồn tài chính phải ăn khớp với sự vận động của của cải vật chất, mới bảo đảm cho sự phát triển cân đối của nền kinh tế.

Quản lý tài chính công ở Việt Nam

Hiệu quả

Đây là nguyên tắc quan trọng hàng đầu trong quản lý tài chính công. Hiệu quả thể hiện trên tất cả các lĩnh vực chính trị, kinh tế và xã hội. Hiệu quả xã hội và hiệu quả kinh tế là 2 nội dung quan trọng phải được xem xét đồng thời khi đưa ra quyết định hay 1 chính sách chi tiêu ngân sách.

Thống nhất

Việc thống nhất quản lý bằng pháp luật là nguyên tắc không thể bỏ qua trong quản lý tài chính công. Thực hiện nguyên tắc này sẽ bảo đảm tính bình đẳng, công bằng, hiệu quả, hạn chế những tiêu cực, nhất là những rủi ro có tính chất chủ quan khi quyết định các khoản chi tiêu.

Tập trung dân chủ

Nguyên tắc này bảo đảm các nguồn lực của xã hội được sử dụng tập trung và phân phối hợp lý. Các khoản đóng góp của dân thực sự phải do dân quyết định chi tiêu, nhằm đáp ứng mục tiêu chung của cộng đồng.

Công khai minh bạch

Việc thực hiện công khai minh bạch trong quản lý tài chính công sẽ tạo điều kiện cho cộng đồng có thể giám sát, kiểm soát các quyết định về thu, chi tài chính, hạn chế những thất thoát và bảo đảm tính hiệu quả.

IV. NGÂN SÁCH VÀ QUẢN LÝ NGÂN SÁCH

Lễ công bố top 1.000 doanh nghiệp đóng thuế thu nhập doanh nghiệp lớn nhất Việt Nam năm 2011 tại Trung tâm Hội nghị Quốc gia, ngày 22-11-2011. nguồn: dinhvuport.com

Ngân sách nhà nước

Ngân sách nhà nước còn gọi là ngân sách chính phủ, là 1 thành phần trong hệ thống tài chính. Hiện nay, mỗi nước đều có quan niệm riêng về ngân sách nhà nước. Theo Luật Ngân sách nhà nước Việt Nam được Quốc hội thông qua ngày 16-12-2002, ngân sách nhà nước là toàn bộ các khoản thu, chi của Nhà nước trong dự toán đã được cơ quan nhà nước có thẩm quyền quyết định và được thực hiện trong 1 năm, để bảo đảm thực hiện các chức năng và nhiệm vụ của Nhà nước.

Ngân sách nhà nước được coi là khâu quan trọng nhất giữ vai trò chủ đạo trong tài chính công. Nguồn thu của ngân sách nhà nước được lấy từ mọi lĩnh vực kinh tế - xã hội khác nhau, trong đó thuế là hình thức thu phổ biến dựa trên tính cưỡng chế là chính. Chi tiêu của ngân sách nhà nước nhằm duy trì sự tồn tại hoạt động của bộ máy nhà nước và phục vụ thực hiện các chức năng của Nhà

nước. Ngân sách nhà nước là 1 hệ thống bao gồm các cấp ngân sách phù hợp với hệ thống chính quyền nhà nước các cấp.

Sự ra đời ngân sách nhà nước

Sự ra đời và phát triển của ngân sách nhà nước gắn liền với sự xuất hiện và phát triển của kinh tế hàng hóa - tiền tệ trong các phương thức sản xuất của cộng đồng và Nhà nước của từng cộng đồng. Nói 1 cách đơn giản, sự ra đời của Nhà nước, sự tồn tại của kinh tế hàng hóa - tiền tệ là tiền đề cho sự phát sinh, tồn tại và phát triển của ngân sách nhà nước. Thông thường, ngân sách nhà nước bao gồm ngân sách trung ương và địa phương. Ở nước ta, ngân sách trung ương là ngân sách của các bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan trực thuộc chính phủ và các cơ quan khác ở trung ương. Ngân sách địa phương gồm ngân sách của đơn vị hành chính các cấp có hội đồng nhân dân và ủy ban nhân dân.

Vai trò của ngân sách nhà nước

Về mặt kinh tế

Ngân sách nhà nước kích thích sự tăng trưởng kinh tế theo định hướng phát triển kinh tế - xã hội, thông qua các công cụ thuế và thuế suất của Nhà nước, góp phần kích thích sản xuất phát triển, thu hút sự đầu tư của các doanh nghiệp. Ngoài ra, Nhà nước dùng ngân sách nhà nước đầu tư vào cơ sở hạ tầng, tạo điều kiện và môi trường thuận lợi cho các doanh nghiệp hoạt động.

Về mặt xã hội

Ngân sách nhà nước có vai trò điều tiết thu nhập giữa các tầng lớp dân cư trong xã hội, đồng thời trợ giúp trực tiếp dành cho những người có thu nhập thấp hay có hoàn cảnh đặc biệt như việc chi trả trợ cấp xã hội, trợ cấp gián tiếp dưới hình thức trợ giá cho các mặt hàng thiết yếu, các khoản chi phí để thực hiện chính sách dân số, việc làm, chống mù chữ, hỗ trợ người dân bị thiên tai...

Về mặt thị trường

Thông thường, Nhà nước sử dụng ngân sách như 1 công cụ để góp phần bình ổn giá, kiềm chế lạm phát. Nhà nước chỉ điều tiết những mặt hàng quan trọng, những mặt hàng mang tính chiến lược. Cơ chế điều tiết của Nhà nước là thông qua việc trợ giá, điều chỉnh thuế xuất khẩu, dự trữ quốc gia. Ngoài ra, ngân sách nhà nước cũng góp phần điều tiết thông qua chính sách thuế và chi tiêu của chính phủ.

Quản lý tài chính công

Quản lý tài chính công có nội dung đa dạng và phức tạp, gồm: Quản lý ngân sách nhà nước, quản lý các quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách.

Quản lý ngân sách nhà nước

Thu ngân sách nhà nước được thực hiện bằng các hình thức bắt buộc như thuế, phí, lệ phí, bán tài nguyên, tài sản quốc gia, các khoản thu trong các doanh nghiệp nhà nước. Tùy theo điều kiện của từng quốc gia, có các hình thức thu ngân sách khác như trưng thu, trưng mua... Quản lý quá

Thu ngân sách ở Việt Nam, gồm những khoản tiền Nhà nước huy động vào ngân sách, để thỏa mãn nhu cầu chi tiêu của Nhà nước. Theo Luật Ngân sách nhà nước hiện hành, nội dung các khoản thu ngân sách nhà nước gồm:

- Thuế, phí, lệ phí do các tổ chức và cá nhân nộp theo quy định của pháp luật;
- Các khoản thu từ hoạt động kinh tế của Nhà nước;
- Các khoản đóng góp của các tổ chức và cá nhân;
- Các khoản viện trợ;
- Các khoản thu khác theo quy định của pháp luật.

trình thu ngân sách nhà nước chính là quản lý các hình thức động viên đó. Một số yêu cầu cơ bản của quá trình thu ngân sách nhà nước là, bảo đảm tập trung 1 bộ phận nguồn lực tài chính quốc gia vào tay Nhà nước để trang trải các khoản chi phí cần thiết của Nhà nước trong từng giai đoạn lịch sử; bảo đảm khuyến khích, thúc đẩy sản xuất phát triển, tạo ra nguồn thu của ngân sách nhà nước ngày càng lớn hơn; coi trọng yêu cầu công bằng xã hội, bảo đảm thực hiện nghiêm túc, đúng đắn các chính sách, chế độ thu do cơ quan có thẩm quyền ban hành; xác lập 1 hệ thống chính sách thu đồng bộ phù hợp với thực trạng của nền kinh tế; xác lập các biện pháp tổ chức thu phù hợp với từng khoản thu cụ thể của ngân sách nhà nước.

Quản lý quá trình chi của ngân sách nhà nước

Chi ngân sách nhà nước có quy mô và mức độ rộng lớn, gồm nhiều lĩnh vực, ở nhiều địa phương, ở tất cả cơ quan công quyền. Xét theo yếu tố thời hạn của các khoản chi ngân sách nhà nước, có thể hình dung nội dung cụ thể quản lý các khoản chi ngân sách nhà nước gồm:

- Quản lý các khoản chi đầu tư phát triển;
- Quản lý các khoản chi thường xuyên;
- Quản lý các khoản chi trả nợ;
- Quản lý chi dự phòng.

Yêu cầu đối với quá trình chi ngân sách nhà nước

- Bảo đảm nguồn tài chính cần thiết để các cơ quan công quyền thực hiện các

nhiệm vụ được giao theo đúng chính sách, chế độ của nhà nước. Ngân sách nhà nước là công cụ tài chính quan trọng. Do đó, trong bất kỳ điều kiện nào, việc quản lý các khoản chi ngân sách nhà nước phải hướng vào mục tiêu, nhằm bảo đảm nguồn tài chính để thực hiện những nhiệm vụ của các cơ quan công quyền đã được Nhà nước giao phó.

- Thiết lập các định mức chi, vừa là cơ sở để xây dựng kết hoạch chi, vừa là căn cứ để thực hiện việc kiểm soát các khoản chi của ngân sách nhà nước.

- Xác lập thứ tự ưu tiên các khoản chi của ngân sách nhà nước theo mức độ cần thiết đối với từng khoản chi trong tình hình cụ thể về phát triển kinh tế - xã hội của đất nước...

- Thực hiện công tác thanh tra, kiểm tra và kiểm toán, nhằm ngăn chặn những biểu hiện tiêu cực trong quá trình sử dụng nguồn kinh phí của nhà nước.

Yếu tố ảnh hưởng thu ngân sách nhà nước

- *Thu nhập GDP bình quân đầu người.* Đây là nhân tố quyết định đến mức động viên của ngân sách nhà nước;

- *Tỷ suất doanh lợi trong nền kinh tế.* Đây là chỉ tiêu phản ánh hiệu quả của đầu tư phát triển kinh tế, tỷ suất này càng lớn, nguồn tài chính càng lớn, do đó, thu ngân sách nhà nước phụ thuộc vào mức độ trang trải các khoản chi phí của Nhà nước;

- *Tiềm năng về tài nguyên thiên nhiên.* Đây cũng là yếu tố làm tăng thu ngân sách nhà nước, ảnh hưởng đến việc nâng cao tỷ suất thu ngân sách nhà nước;

- *Tổ chức bộ máy thu ngân sách.* Nhân tố này ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả thu ngân sách nhà nước.

Khai thác tài nguyên thiên nhiên - 1 yếu tố làm tăng thu ngân sách nhà nước _ Ảnh: TL

V. TÀI CHÍNH CÔNG TRONG KHỦNG HOẢNG

Thủ tướng Italia Mari Monti (trái) và Thủ tướng Đức Angela Merkel tại Hội nghị thượng đỉnh Liên minh châu Âu ở Brussels (Bỉ), ngày 29-6-2012 _ Ảnh: K.T

Quản lý tài chính công ở các nước

Từ thực tiễn các nước cho thấy, tài chính công giải quyết các vấn đề đánh thuế và chi tiêu của chính phủ. Thông thường, việc đánh thuế bắt đầu bằng các văn bản quy phạm pháp luật, quản lý thuế và các biện pháp khác, nhằm bảo đảm sự tuân thủ tự nguyện, giảm bớt hiện tượng trốn thuế.

Ngay từ thập niên 1970 và 1980, nhiều nước phát triển bắt đầu thực hiện các cuộc cải cách về quản lý tài chính công, nhằm cắt giảm và giảm bớt thâm hụt tài khóa. Mặt khác, với việc cải cách quản lý tài chính công tạo thuận lợi cho việc nâng cao kết quả hoạt động thông qua việc tăng cường tính hiệu quả, hiệu suất và chất lượng các dịch vụ công. Mặc dù có nhiều biến thể, tùy thuộc vào bối cảnh chính trị, cải cách tài chính công ở một số nước đều có chung đặc điểm là tăng cường kiểm soát chặt chẽ của chính quyền trung ương, nhằm mục tiêu tiết kiệm ngân sách, cho phép các đơn vị sử dụng ngân sách được chủ động và linh hoạt hơn trong việc phân bổ lại các nguồn kinh phí.

Phòng chống khủng hoảng

Ngày 12-6 vừa qua, Ngân hàng thế giới (WB) đề nghị các nước đang phát triển tăng cường khả năng phòng vệ chống lại “con bọ tài chính” nổi lên từ các nước phát triển, đặc biệt là một số nước ở châu Âu. Cụ thể, các nước đang phát triển nên thắt chặt tài chính để đối phó với 1 thời gian dài biến động trong nền kinh tế toàn cầu. Theo chuyên gia của WB, các nước đang phát triển không nên sớm nói lỏng chính sách tài chính để phản ứng với những biến động thị trường mới nhất liên quan đến khủng hoảng ở khu vực đồng euro (Eurozone).

Ngoài ra, các chuyên gia cũng khuyến cáo, trong thời kỳ nền kinh tế thế giới khó khăn và thị trường đầy biến động như hiện nay, chính phủ các nước cần tập trung vào cải cách trong nước, nâng cao năng suất và đầu tư cơ sở hạ tầng thay vì phản ứng trước các thay đổi hàng ngày trong môi trường quốc tế.

Công trái Eurobond - công cụ thoát khủng hoảng?

Ngày 28-6-2012, tại Hội nghị thượng đỉnh Liên minh châu Âu (EU) ở Brussels (Bỉ), Thủ tướng Italia Mari Monti đã yêu cầu

Hạ viện Nhật Bản thông qua dự thảo luật cải cách thuế và phúc lợi xã hội, trong đó có dự luật tăng thuế tiêu thụ gây tranh cãi của Thủ tướng Nhật Bản Y.Noda, ngày 26-6-2012. Ảnh: TL

Thủ tướng Đức A. Merkel chấp nhận nguyên tắc “chia sẻ nợ công giữa các thành viên trong Eurozone”. Cụ thể, Italia đề nghị Quỹ Bình ổn tài chính châu Âu (FEFS) và sau này là cơ chế tài chính châu Âu (MES) được quyền trực tiếp mua nợ công của Italia và Tây Ban Nha, để giúp 2 quốc gia này không còn là mục tiêu tấn công của các nhà đầu cơ. Như vậy, Italia và Tây Ban Nha sẽ huy động được vay tín dụng với lãi suất thấp hơn.

Eurobond là công cụ tài chính hấp dẫn với các công ty phát hành, vì nó cho phép họ có khả năng linh hoạt trong việc lựa chọn quốc gia, lựa chọn đồng tiền mà nó muốn phát hành. Các nhà đầu tư cũng ưa chuộng loại trái phiếu này, vì nó thường có mệnh giá thấp và tính thanh khoản cao.

Trước bối cảnh các nước trong EU chưa tìm ra được 1 giải pháp bảo đảm tăng trưởng cho 17 nước thành viên lâu dài, sáng kiến phát hành chung 1 loại trái phiếu công được gọi là Eurobond để kích thích tăng trưởng cho toàn khối được Pháp hưởng ứng mạnh mẽ, song Đức luôn lên tiếng bác bỏ.

Nhật Bản lao đao vì tài chính công

Theo thống kê của Quỹ Tiền tệ quốc tế (IMF), từ thập kỷ 1990, tài chính công của Nhật Bản ngày càng đi xuống, trở thành 1 trong những quốc gia có vấn đề tài chính đáng lo ngại trong số các nền kinh tế phát triển. Tính đến hết tháng 7-2011, tổng nợ công của Chính phủ Nhật Bản đã lên tới

229% GDP. Một trong những nguyên nhân cơ bản khiến tài chính công của “đất nước Mặt trời mọc” đi xuống là do thâm hụt ngân sách tăng. Cụ thể, do nguồn thu ngân sách từ thuế sụt giảm, chi phí phúc lợi gia tăng, dân số già hóa... Thâm hụt ngân sách của Nhật Bản ở mức báo động với con số thâm hụt tới 340,3 tỉ USD tương đương 6,4% GDP. Thâm hụt ngân sách ở mức cao sẽ là nguyên nhân đẩy tỷ lệ nợ công so với GDP Nhật Bản lên mức cao hơn. Ngoài ra, thâm hụt ngân sách cao khiến nền kinh tế của Nhật Bản gặp khó khăn, thị trường chứng khoán suy yếu, hiệu quả kinh doanh thấp và cản trở tăng trưởng kinh tế. Đây là 1 trong những nguyên nhân tác động xấu đến nợ công của nước này.

Trong bối cảnh khủng hoảng tài chính toàn cầu lan rộng, việc Chính phủ Nhật Bản phải liên tục tăng khối lượng phát hành trái phiếu để lấy tiền trang trải chi phí an sinh xã hội và bù đắp thâm hụt ngân sách đã khiến lượng phát hành trái phiếu vượt qua Mỹ, trở thành nước phát hành trái phiếu lớn nhất toàn cầu. Trong kế hoạch tài khóa năm 2012, Chính phủ Nhật Bản đặt mục tiêu phát hành 44.000 tỉ yên trái phiếu. Lượng phát hành trái phiếu tăng làm cho nợ công tăng nhanh cùng với nạn giảm phát và nhu cầu tiêu thụ nội địa yếu ớt đang cản trở đà phục hồi của nền kinh tế Nhật Bản trong bối cảnh “bão kinh tế” và nợ công ở châu Âu vẫn chưa suy giảm ❖

THÀNH NAM, MINH THU, KHÁNH DƯƠNG, TÙNG LÂM, HÀ PHƯƠNG (Thực hiện)